

**ХУУЛЬ ЗҮЙН
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН**

Тайлангийн төсөл 20250613

**ГАМШГААС ХАМГААЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮР ДАГАВРЫН
ҮНЭЛГЭЭ**

2025

Судалгааны тайлан

V сар

Судалгааг захиалагч:

Онцгой байдлын ерөнхий газар

Судалгааг хянасан:

Б.Өлзийсайхан

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн
захирал, хууль зүйн ухааны доктор
(Ph.D)

Судалгааг удирдсан:

М.Түвшинжаргал

Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга,
хууль зүйн ухааны доктор (Ph.D)

Судалгааг гүйцэтгэсэн:

Б.Энх-Амгалан

Хүний эрх, олон улсын эрх зүйн
секторын эрхлэгч

Б.Ариунжаргал

Эрүүгийн эрх зүй, криминологийн
секторын эрхлэгч

С.Нарантунгалаг

Эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан

Д.Дэмидханд

Эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан

ГАМШГААС ХАМГААЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮР ДАГАВРЫН ҮНЭЛГЭЭ

АГУУЛГА

АГУУЛГА	3
ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	3
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ.....	5
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	6
УДИРТГАЛ	7
НЭГ. ТӨЛӨВЛӨХ ҮЕ ШАТ	9
1.1. Үнэлгээ хийх шалтгаан	9
1.2. Үнэлгээ хийх хүрээ.....	10
1.3. Үнэлгээний шалгуур үзүүлэлт	12
1.4. Харьцуулах хэлбэр	16
1.5. Шалгуур үзүүлэлтийн томъёолол.....	17
1.6. Мэдээлэл цуглуулах арга	23
ХОЁР. ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЕ ШАТ.....	25
ГУРАВ. ҮНЭЛЭХ ҮЕ ШАТ	26
3.1. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ	Error! Bookmark not defined.
3.2. ГАМШГИЙН ӨМНӨХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	Error! Bookmark not defined.
3.3. ГАМШГИЙН ҮЕИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА.....	Error! Bookmark not defined.
3.4. ГАМШГААС ХАМГААЛАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, УДИРДЛАГЫН БҮРЭН ЭРХ	Error! Bookmark not defined.
3.5. ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД, ИРГЭНИЙ ЭРХ, ҮҮРЭГ, ХАРИУЦЛАГА.....	Error! Bookmark not defined.
3.6. ГАМШГААС ХАМГААЛАХ ХҮМҮҮНЛЭГИЙН ТУСЛАМЖ	Error! Bookmark not defined.
3.7. ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН БАЙГУУЛЛАГА, ТҮҮНИЙ АЛБА ХААГЧИЙН ЭРХ ЗҮЙН БАЙДАЛ.....	Error! Bookmark not defined.
3.8. ГАМШГААС ХАМГААЛАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САНХҮҮЖИЛТ.....	Error! Bookmark not defined.
ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ	Error! Bookmark not defined.
Хавсралт	Error! Bookmark not defined.
Хавсралт 1 . Онцгой байдлын байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт.....	Error! Bookmark not defined.
Хавсралт 2. Онцгой байдлын ерөнхий газрын бүтэц	Error! Bookmark not defined.
Хавсралт 3. ОБЕГ-ын бүтцийн нэгжүүдийн чиг үүрэг.....	Error! Bookmark not defined.
Хавсралт 4. Онцгой байдлын ерөнхий газрын харьяа байгууллагууд.....	Error! Bookmark not defined.
Хавсралт 5. Онцгой байдлын ерөнхий газрын харьяа байгууллагуудын чиг үүрэг.....	Error! Bookmark not defined.

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

ААНБ	Аж ахуйн нэгж байгууллага
ГАБТХ	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль
ГХТХ	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
ЗТХ	Зөрчлийн тухай хууль
МУИХТХ	Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль
МУЗГТХ	Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хууль
МСҮТ	Мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төв
НОК	Нийслэлийн онцгой комисс
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний байгууллага
ОБЕГ	Онцгой байдлын ерөнхий газар
ОББ	Онцгой байдлын байгууллага
ОБТХ	Онц байдлын тухай хууль
ОК	Онцгой комисс
ХТТХ	Хууль тогтоомжийн тухай хууль
ЭБШХ	Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль
ЭХ	Эрүүгийн хууль

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

- Хүснэгт 1.** Үнэлгээ хийх хуулийн зохицуулалт 11
- Хүснэгт 2.** Үнэлгээ хийх шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон байдал 13
- Хүснэгт 3.** Үнэлгээ хийх шалгуур үзүүлэлтийн томъёолол..... 17
- Хүснэгт 4.** Хууль дахь “Гамшиг” хэмээх нэр томъёоны хэрэглээ.**Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 5.** Анхааруулга, сэрэмжлүүлэг мэдээлэл хүргүүлсэн үед иргэдийн хайхрамжгүй байдлаас үүдэн гарсан дуудлага мэдээлэл**Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 6.** Гамшгаас хамгаалах сургалтын ангилал, сургалт зохион байгуулах байгууллага, албан тушаалтан..... **Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 7.** Монгол Улсад бүртгэлтэй ААНБ-ын тоо.... **Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 8.** Гамшгийн бэлэн байдлын үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ**Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 9.** Бүх нийтийн бэлэн байдал зарласан тохиолдол**Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 10.** Хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.3 дахь хэсгийн харьцуулалт**Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 11.** Онцгой комиссын чиг үүрэг ..... **Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 12.** Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны удирдлага**Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 13.** Дүрэм, журмыг батлах бүрэн эрх..... **Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 14.** ГХтХ-д заасан журмын жагсаалт ..... **Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 15.** Чиг үүргийн тодорхой байдал ..... **Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт 16.** Чиг үүргийн тухай тодорхой бус зохицуулалт**Error! Bookmark not defined.**
- Хүснэгт...** ГХтХ дахь олон улсын харилцаа, хамтын ажиллагааг тусгасан
хэм хэмжээ
- Хүснэгт.** ГХтХ-ийн алба хаагчийн хувцас/дүрэмт хувцас, тусгай ажиллагааны/- тай холбоотой хэм хэмжээ
- Хүснэгт 17.** Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт- харьцуулсан судалгаа ..... **Error! Bookmark not defined.**

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны удирдлага **Error! Bookmark not defined.**

Зураг 2. Монгол Улс дахь Хүмүүнлэгийн тусламжийн багийн бүтэц. **Error! Bookmark not defined.**

УДИРТГАЛ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн оршилд “Монголын ард түмэн бид: ... хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёс, үндэснийхээ эв нэгдлийг эрхэмлэн дээдэлж, ... хүн төрөлхтний соёл иргэншлийн ололтыг хүндэтгэн үзэж, эх орондоо хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгэм цогцлуулан хөгжүүлэхийг эрхэм зорилго болгоно.”, Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.”, Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна.”, Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Үндсэн хуульд хууль, зарлиг, төрийн байгууллагын бусад шийдвэр, нийт байгууллага, иргэний үйл ажиллагаа бүрнээ нийцсэн байвал зохино.” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 08 дугаар сарын 27-ны өдрийн 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 4 дүгээр хэсгийн 4.4.4.14-т *“Гамшгийн шуурхай удирдлага, зохион байгуулалтыг оновчтой болгож, гамшгийн улмаас иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, нийгэм, эдийн засагт учирч болзошгүй хүндрэлийг шийдвэрлэх эрх зүйн орчныг сайжруулна.”* гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 181 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д “Гамшгаас хамгаалах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль”-ийн төслийг боловсруулж, өргөн мэдүүлэхээр тусгасан байна. Зохицуулах харилцааны тухайд, (КОВИД-19) цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хуулийн үйлчлэх хугацаа 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсонтой холбогдуулан цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулахтай холбоотой асуудлыг Гамшгаас хамгаалах тухай хуулиар зохицуулна гэжээ.

Мөн Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалтад “Энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах, эсхүл энэ хуулийн 51 дүгээр зүйлд заасны дагуу тухайн харилцааг зохицуулж байгаа хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх”, 51 дүгээр зүйлийн 51.3 дахь хэсэгт *“Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийх үнэлгээг тухайн хууль тогтоомжийг дагаж мөрдсөнөөс хойш 5 жил тутамд хийх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд дээрх хугацаанаас өмнө хийж болно.”* гэж заасныг тус тус үндэслэж 2017 оны 2 дугаар сарын 2-ны

өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Гамшгаас хамгаалах тухай хууль¹-ийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийв.

Түүнчлэн Гамшгаас хамгаалах тухай хуульд 2020-2024 оны хооронд жил бүр (хуульд нэмэлт оруулах тухай хууль-3, хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль-3, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль-5, хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль-1) нэмэлт, өөрчлөлт орсон буюу 2020 онд 134 заалт, 2021 онд 14 заалт, 2022 онд 8 заалт, 2023 онд 6 заалт, 2024 онд 1 заалтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байх тул хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг үнэлэх, цаашид бэхжүүлэх, шаардлагатай бол боловсронгуй болгох, үр нөлөөтэй хэрэгжих хувилбарыг нээн илрүүлэх хэрэгцээ, шаардлага тулгарч байна.

Судалгааны зорилго: Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийн явц дахь ололтыг бататгахын зэрэгцээ хуулийг хэрэгжүүлснээр гарч буй хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудал, нийгэмд үзүүлж буй эерэг, сөрөг байдлыг илрүүлэн, тодорхой шалгуур үзүүлэлтэд үндэслэн дүгнэлт гаргах, эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, зохистой, үр дүнтэй хэрэгжүүлэх боломжит хувилбарыг тодорхойлж, зөвлөмж боловсруулахад оршино.

Судалгааны арга зүй: Судалгаанд асуулгын болон баримт бичгийн судалгааны арга, харьцуулалтын арга, задлан шинжлэх ба нэгтгэн дүгнэх, хууль зүйн техник, хууль тайлбарлах зэрэг судалгааны аргыг ашиглав. Судалгааны ажлыг гүйцэтгэхдээ Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон тус хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1 дэх хэсэгт заасны дагуу Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх аргачлал”-ыг /цаашид “Аргачлал” гэх/ баримтлав.

---

¹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл (2017 оны 02 дугаар сарын 17) №07 /964/.

НЭГ. ТӨЛӨВЛӨХ ҮЕ ШАТ

Төлөвлөх үе шатны зорилго нь үнэлгээ хийх хүрээг тогтоож, түүнд тохирсон шалгуур үзүүлэлтийг тодорхойлоход чиглэгдэнэ. Энэ үе шатанд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэв. Үүнд:

- 1) Үнэлгээ хийх шалтгааныг тодорхойлох;
- 2) Үнэлгээ хийх хүрээг тогтоох;
- 3) Шалгуур үзүүлэлтийг сонгож тогтоох;
- 4) Харьцуулах хэлбэрийг сонгох;
- 5) Шалгуур үзүүлэлтийг томъёолох;
- 6) Мэдээлэл цуглуулах аргыг сонгох.

1.1. Үнэлгээ хийх шалтгаан

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр манай орны нутаг дэвсгэрт тохиолдох үер, зуд, салхи шуурга, ой, хээрийн түймэр зэрэг байгалын аюулын давтамж нэмэгдэхээс гадна олон улсын хөл хориот хүн, малын гоц халдварт өвчний шинэ төрлийн аюулууд тохиолдож, олон хүний амь нас эрсдэж, мал, амьтан ихээр хорогдож, эд хөрөнгө сүйрч, улс орны нийгэм, эдийн засагт их хэмжээний хохирол учирч байна. Тодруулбал, ус, цаг уурын гаралтай аюулт үзэгдлийн тоо 2015 онтой харьцуулахад 2024 онд 4.8 дахин нэмэгдсэн.

Монгол Улсын хэмжээнд 2014-2024 онд нийт 50215 удаагийн гамшиг, аюулт үзэгдэл, осол тохиолдож, үүний улмаас 4491 /КОВИД19-1815/ хүн амь насаа алдаж, 991308 /КОВИД19-989816/ хүн гэмтэж бэртэн, өвчилж, 11.5 сая толгой мал, амьтан хорогдож, 544.3 тэрбум төгрөгийн шууд хохирол учирчээ.

Дэлхий нийтэд тохиолдсон коронавируст халдвар /КОВИД-19/-ын цар тахлын үед Монгол Улс коронавируст халдвараас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах зорилготой түр хуулийг 2020 онд батлан хэрэгжүүлсэн. Тус хуулийн үйлчлэх хугацаа 2022 онд дуусгавар болсонтой холбогдуулан цаашид ийм хэмжээний томоохон цар хүрээтэй гамшгийн үед нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг зохицуулах эрх зүйн орчин тодорхойгүй байна.

Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс бий болж буй шинэ нөхцөлд нийцэж амьдрах, дасан зохицох, олон нийтийн оролцоонд тулгуурлан гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, бэлэн байдлыг хангах, салбар дундын харилцан ажиллагаа, удирдлага, зохицуулалт, зохион байгуулалтыг сайжруулах, гамшгийн улмаас иргэд, тэр дундаа эмзэг бүлгийн иргэдийг эрх чөлөөг хангах, хуулийн этгээдийн эрх ашгийг хамгаалах, тэдгээрийн хариуцлагыг нэмэгдүүлэх замаар гамшиг, ослыг аль болох хохирол багатайгаар даван туулах, гамшигтай тэмцэх үндэсний чадавхыг бэхжүүлэх хэрэгцээ, шаардлага улам бүр чухлаар тавигдаж байна.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 4.4.4.14 дэх заалт, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 181 дүгээр тогтоолоор баталсан "Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл"-ийн 1.3 дахь хэсгийн 20 дахь заалтыг үндэслэн Гамшгаас хамгаалах тухай хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох шаардлага үүсэж байна.²

"Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Засаглалын талаар баримтлах бодлогын 5.4 дэх зорилтын хүрээнд 2050 он гэхэд "төрийн албан хаагчийн ажиллах нөхцөл, нийгмийн баталгаа сайжирч, амьдралын баталгаа бүрэн хангагдсан байна" гэж заасан. Үүний хүрээнд онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн эрх зүйн байдал, эрх, үүрэг, ажиллах нөхцөл /тухайлбал тусгай зориулалтын хувцас, хэрэгсэл, гамшгийн үед алба хаагчийн хэрэгцээний нөөц бүрдүүлэлт, хангамж/, нийгмийн баталгааг цогцоор нь, оновчтой хуульчлан баталгаажуулах хэрэгцээ, шаардлага тулгамдаж байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.3 дахь хэсэгт "Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийх үнэлгээг тухайн хууль тогтоомжийг дагаж мөрдсөнөөс хойш 5 жил тутамд хийх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд дээрх хугацаанаас өмнө хийж болно." гэж зохицуулсан. Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийг дагаж мөрдсөнөөс хойш 8 жилийн хугацаа өнгөрсөн тул хэрэгжилтийн үр дагаврыг үнэлэх хуульд заасан хугацааны шаардлагыг хангасан болно.

Түүнчлэн Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.1 дэх хэсэгт "Хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийсний үндсэн дээр тухайн хуульд нэмэлт оруулах, хуулийн зарим зүйл, заалтыг өөрчлөн найруулах, эсхүл тодорхой зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох асуудлаар хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл боловсруулна." гэж заасан нь хууль зүйн бодлогыг судалгаанд суурилсны үндсэн дээр тодорхойлох зарчим юм.

Энэхүү судалгаа Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагавар, нийгэмд үзүүлж байгаа эерэг болон сөрөг нөлөөллийг илрүүлэх, тулгамдсан хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудал, шийдвэрлэх болон үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэх боломжит хувилбарыг дэвшүүлэхэд чиглэсэн. Ингэхдээ хамрах хүрээний хувьд захиалагч талаас өгсөн чиглэлийг түлхүү хөндөхийг эрмэлзсэн болно.

1.2. Үнэлгээ хийх хүрээ

Үнэлгээний хүрээг тогтоох ажиллагаа нь хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг судлахад агуулгын хувьд чухал ач холбогдолтой, нөлөөлөл үзүүлэх хамгийн гол зохицуулалтыг тодорхойлоход чиглэдэг. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.4 дэх хэсэгт "Хууль

---

² Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх судалгааны ажлын даалгаврын "Үндэслэл" хэсэгт тусгасан мэдээлэл

тогтоомжийн зохицуулах харилцааны онцлог, асуудлаас хамааран хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ хийхдээ хууль тогтоомжид бүхэлд нь, эсхүл түүний зарим зүйл, хэсэг, заалтыг сонгож болно.” гэж заасан. Ингэхдээ үнэлгээ хийх болсон шалтгаануудтай харилцан уялдаа, хамааралтай байдлыг харгалзаж, хуулийн хэрэгжилтэд гарч буй эерэг, сөрөг нөхцөл байдал, хүндрэл бэрхшээл, тулгамдсан асуудал, үр дагавар бүхий харилцаатай холбогдсон зохицуулалтыг сонгож, Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн зорилт, түүний дотор гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдол бүхий заалтуудаар үнэлгээний хүрээг тогтоохыг зорьсон болно. Иймд тус хуулийн дараах зүйл, хэсэг, заалтад үнэлгээ хийж, хуулийг боловсронгуй болгоход чиглэсэн хуулийн төсөл боловсруулах ажлын хэрэгцээнд зайлшгүй шаардлагатай гэж үзэв.

Хүснэгт 1. Үнэлгээ хийх хуулийн зохицуулалт

Д/д	Бүлгийн нэр	Үнэлгээ хийх зүйл
1.	Нэгдүгээр бүлэг Нийтлэг үндэслэл	3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ 4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт
2.	Хоёрдугаар бүлэг Гамшгийн өмнөх үйл ажиллагаа	7 дугаар зүйл. Гамшгийн эрсдэлийг үнэлэх 8 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг төлөвлөх 9 дүгээр зүйл.Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах 10 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлыг хангах 11 дүгээр зүйл.Бэлэн байдлын зэрэгт болон олон улсын хөл хориот өвчин гарсан онцгой нөхцөлд шилжүүлэх 12 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах хяналтыг хэрэгжүүлэх 13 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах сургалт зохион байгуулах
3.	Гуравдугаар бүлэг Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаа	15 дугаар зүйл.Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаа 16 дугаар зүйл.Гамшгийн харилцаа холбоо, зарлан мэдээллийг зохион байгуулах 18 дугаар зүйл.Эрэн хайх, аврах 19 дүгээр зүйл.Хүч хэрэгсэл дайчлан гаргах, нүүлгэн шилжүүлэх
4.	Дөрөвдүгээр бүлэг Хойшлуулшгүй сэргээн босгох ажиллагаа	21 дүгээр зүйл.Хойшлуулшгүй сэргээн босгох ажиллагаа
5.	Тавдугаар бүлэг Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, удирдлага	22 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны зохион байгуулалт 23 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны удирдлага 24 дүгээр зүйл.Гамшгаас хамгаалах хүч хэрэгсэл
6.	Зургадугаар бүлэг Гамшгаас хамгаалах удирдлагын бүрэн эрх	27 ¹ дүгээр зүйл.Онцгой комиссын бүрэн эрх 28 дугаар зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний бүрэн эрх

		29 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг 30 дугаар зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргын бүрэн эрх 33 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах албаны чиг үүрэг
7.	Долдугаар бүлэг Хуулийн этгээд, иргэний эрх, үүрэг	34 дүгээр зүйл.Хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг 35 дугаар зүйл.Төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг 36 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах сайн дурын хэсгийн эрх, үүрэг 37 дугаар зүйл.Иргэний эрх, үүрэг
8.	Наймдугаар бүлэг Гамшгаас хамгаалах хүмүүнлэгийн тусламж	38 дугаар зүйл.Дотоодын хүмүүнлэгийн тусламж 39 дүгээр зүйл.Олон улсын хүмүүнлэгийн тусламж 40 дүгээр зүйл.Олон улсын хүмүүнлэгийн тусламжийн зохицуулалт
9.	Есдүгээр бүлэг Онцгой байдлын байгууллага, түүний алба хаагчийн эрх зүйн байдал	42 дугаар зүйл. Онцгой байдлын байгууллага, түүний тогтолцоо 43дугаар зүйл. Онцгой байдлын байгууллагын туг, бэлгэ тэмдэг 44 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын үндсэн чиг үүрэг 45 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагч 46 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн дүрэмт хувцас, цол, таних тэмдэг 47 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн эрх 48 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн үүрэг 49 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчид олгох тэтгэвэр, тэтгэмж 50 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн үүргээ биелүүлэх баталгаа
10.	Аравдугаар бүлэг Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт	51 дүгээр зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт

1.3.Үнэлгээний шалгуур үзүүлэлт

Аргачлалын 3 дугаар зүйлийн 3.4 дэх хэсэгт хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг тодорхойлоход хэрэглэх шалгуур үзүүлэлтийн жагсаалтыг тусгасан. Эдгээр шалгуур үзүүлэлтээс “Зорилгод хүрсэн түвшин”, “Практикт нийцэж байгаа байдал” болон “Бусад үр дагавар” шалгуур үзүүлэлтийг тус тус сонгов.

“Зорилгод хүрсэн түвшин” шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон үндэслэл

Хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх аргачлалын “Зорилгод хүрсэн түвшин” шалгуур үзүүлэлт нь харьцангуй хийсвэр мэт боловч хуулийн үйлчлэлийн үр нөлөөнд ерөнхий дүн шинжилгээ хийхэд чухал үүрэгтэй.

Хууль тогтоох эрх бүхий байгууллагаас баталж буй хууль тогтоомж нь нийгмийн тодорхой харилцааг бүрэн зохицуулснаар аливаа эрх зүйн хийдэл үүсгэхгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлдэг. Үүнтэй холбоотойгоор Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.1, 29.1.2, 29.1.3 дахь заалтад хуулийн төслийн эх бичвэр нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, олон улсын гэрээ, бусад холбогдох баримт бичгүүдэд нийцсэн байхаас гадна тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх шаардлагыг тавьсан. ГХтХ-ийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт “Энэ хуулийн зорилт нь гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг шуурхай, үр дүнтэй зохион байгуулах, ОББ болон гамшгаас хамгаалах удирдлагын тогтолцоо, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.” гэж заасан тул энэ хуулийн зохицуулах шаардлагатай харилцааг хуулийн бусад зүйл, хэсэг, заалтаар бүрэн илэрхийлж, тусгасан эсэхийг “зорилгод хүрсэн түвшин” шалгуур үзүүлэлтээр тогтоох юм.

“Практикт нийцэж байгаа байдал” шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон үндэслэл

Аргачлалд заасан уг шалгуур үзүүлэлт нь тухайн хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, түүний эерэг болон сөрөг үр дагаврыг илрүүлж, практикт хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл үүсч байгаа эсэхийг тодорхойлоход чиглэнэ. Практикт хуулийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх, тухайлбал, хуулийг хэрэгжүүлэх этгээдэд хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо (санхүү, хүний нөөц зэрэг) байдаг эсэхийг шалгаж тооцно.

“Бусад үр дагавар” шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон үндэслэл

Аргачлалын “Бусад үр дагавар” шалгуур үзүүлэлт нь урьдчилан тооцоогүй болон шинээр гарч болзошгүй ямар үр дагавар байж болохыг тооцоолно. Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн үйлчлэх хүрээ, зорилт зэрэг зарим зохицуулалтын хувьд хууль батлах үед тооцоогүй болон хожим шинээр гарсан, цаашид үүсэх харилцаа, үр дагавар байгааг анзаарч судалгаанд хамруулах бүтээлч хандлага гэж хэлж болно.

Дээр дурдсан гурван шалгуур үзүүлэлтийг үнэлгээ хийх зүйл, хэсэг, заалтын агуулгаас хамаарч дараах байдлаар сонгов.

Хүснэгт 2. Үнэлгээ хийх шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон байдал

Д/д	Бүлгийн нэр	Үнэлгээ хийх зүйл	Шалгуур үзүүлэлт
1.	Нэгдүгээр бүлэг Нийтлэг үндэслэл	3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ	Зорилгод хүрсэн түвшин Бусад үр дагавар

		4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал
2.	Хоёрдугаар бүлэг Гамшгийн өмнөх үйл ажиллагаа	7 дугаар зүйл. Гамшгийн эрсдэлийг үнэлэх	Практикт нийцэж байгаа байдал
		8 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг төлөвлөх	Практикт нийцэж байгаа байдал
		9 дүгээр зүйл.Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах	Практикт нийцэж байгаа байдал
		10 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлыг хангах	Практикт нийцэж байгаа байдал
		11 дүгээр зүйл.Бэлэн байдлын зэрэгт болон олон улсын хөл хориот өвчин гарсан онцгой нөхцөлд шилжүүлэх	Практикт нийцэж байгаа байдал
		12 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах хяналтыг хэрэгжүүлэх	Практикт нийцэж байгаа байдал
		13 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах сургалт зохион байгуулах	Зорилгод хүрсэн түвшин
3.	Гуравдугаар бүлэг Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаа	15 дугаар зүйл.Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаа	Зорилгод хүрсэн түвшин
		16 дугаар зүйл.Гамшгийн харилцаа холбоо, зарлан мэдээллийг зохион байгуулах	Зорилгод хүрсэн түвшин
		18 дугаар зүйл.Эрэн хайх, аврах	Зорилгод хүрсэн түвшин
		19 дүгээр зүйл.Хүч хэрэгсэл дайчлан гаргах, нүүлгэн шилжүүлэх	Зорилгод хүрсэн түвшин
4.	Тавдугаар бүлэг Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, удирдлага	22 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны зохион байгуулалт	Зорилгол хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал
		23 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны удирдлага	Зорилгод хүрэх түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал
		24 дүгээр зүйл.Гамшгаас хамгаалах хүч хэрэгсэл	Практикт нийцэж байгаа байдал
5.	Зургадугаар бүлэг Гамшгаас хамгаалах удирдлагын бүрэн эрх	27 ¹ дүгээр зүйл.Онцгой комиссын бүрэн эрх	Практикт нийцэж байгаа байдал
		28 дугаар зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний бүрэн эрх	Практикт нийцэж байгаа байдал
		29 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг	Практикт нийцэж байгаа байдал

		30 дугаар зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргын бүрэн эрх	Практикт нийцэж байгаа байдал
		33 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах албаны чиг үүрэг	Практикт нийцэж байгаа байдал
6.	Долдугаар бүлэг Хуулийн этгээд, иргэний эрх, үүрэг	34 дүгээр зүйл.Хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг	Зорилгод хүрсэн түвшин
		35 дугаар зүйл.Төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг	Зорилгод хүрсэн түвшин
		36 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах сайн дурын хэсгийн эрх, үүрэг	Зорилгод хүрсэн түвшин
		37 дугаар зүйл.Иргэний эрх, үүрэг	Зорилгод хүрсэн түвшин
7.	Наймдугаар бүлэг Гамшгаас хамгаалах хүмүүнлэгийн тусламж	38 дугаар зүйл.Дотоодын хүмүүнлэгийн тусламж	Зорилгод хүрсэн түвшин
		39 дүгээр зүйл.Олон улсын хүмүүнлэгийн тусламж	Зорилгод хүрсэн түвшин
		40 дүгээр зүйл.Олон улсын хүмүүнлэгийн тусламжийн зохицуулалт	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал
8.	Есдүгээр бүлэг Онцгой байдлын байгууллага, түүний алба хаагчийн эрх зүйн байдал	42 дугаар зүйл. Онцгой байдлын байгууллага, түүний тогтолцоо	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал
		43дугаар зүйл. Онцгой байдлын байгууллагын туг, бэлгэ тэмдэг	Практикт нийцэж байгаа байдал
		44 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын үндсэн чиг үүрэг	Зорилгод хүрсэн түвшин
		45 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагч	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал
		46 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн дүрэмт хувцас, цол, таних тэмдэг	Практикт нийцэж байгаа байдал
		47 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн эрх	Практикт нийцэж байгаа байдал

		48 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн үүрэг	Практикт нийцэж байгаа байдал
		49 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчид олгох тэтгэвэр, тэтгэмж	Практикт нийцэж байгаа байдал
		50 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн үүргээ биелүүлэх баталгаа	Практикт нийцэж байгаа байдал
9.	Аравдугаар бүлэг Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт	51 дүгээр зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт	Практикт нийцэж байгаа байдал

1.4.Харьцуулах хэлбэр

Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх шалтгаан, үнэлгээний хүрээ, шалгуур үзүүлэлт зэргийг харгалзан дараах харьцуулах хэлбэрүүдийг сонгож судалгаанд ашигласан. Үүнд:

- 1. Байх ёстой болон одоо байгаа:** Хууль хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлснээс хойш гарсан үр дагавар (одоо байгаа нөхцөл байдал)-ыг бодитой хэмжиж тогтоосон үзүүлэлтүүдийг хуулиар тогтоосон шаардлага, норм, хугацаа, давтамж, хэмжиж болохуйц тодорхой тоогоор илэрхийлэгдсэн тоон үзүүлэлттэй харьцуулах хэлбэрээр хууль тогтоомжийн зорилгын хэрэгжилт ямар түвшинд байгааг тогтооно.
- 2. Хууль тогтоомж батлагдахаас өмнөх болон хууль тогтоомж батлагдсанаас хойш:** Хууль хүчин төгөлдөр үйлчлэхээс өмнөх нөхцөл байдлыг хууль хүчин төгөлдөр хэрэгжсэний дараах нөхцөл байдал буюу хуулийн хэрэгжилтийн явцад гарч байгаа үр дагавартай харьцуулан дүн шинжилгээ хийнэ.
- 3. Хууль тогтоомж хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлснээс хойш:** Хууль хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлснээс хойш нөхцөл байдал хэрхэн өөрчлөгдсөнийг он дарааллаар судалж тогтооход чиглэгдэнэ. Тодорхой цаг хугацааны дарааллаар нөхцөл байдлын өрнөлийг жагсааж гаргасан судалгааг үнэлгээнд хэрэглэнэ.
- 4. Тохиолдол судлах:** Хуулийн зүйл, хэсэг, заалттай ижил төстэй эрх зүйн хэм хэмжээ өөр, өөр орчин нөхцөлд (бусад улсад, өөр орон нутагт гэх мэт) хэрэгжиж байгаа байдлыг харьцуулан дүн шинжилгээ хийнэ.

Дээр дурдсан харьцуулах хэлбэрүүдийг сонгож судлах нь ГХТХ-ийг боловсронгуй болгох ажлын хэрэгцээнд зайлшгүй шаардлагатай гэж үзэв.

1.5.Шалгуур үзүүлэлтийн томьёолол

Үнэлгээнд сонгосон шалгуур үзүүлэлт /“Зорилгод хүрсэн түвшин”, “Практикт нийцэж байгаа байдал”, “Бусад үр дагавар”/ -д тулгуурлан тодорхой таамаглалыг дэвшүүлэх болон асуулт тавих замаар шалгуур үзүүлэлтийн томьёолол боловсруулсан. Энэ нь хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг бодитой үнэлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

Хүснэгт 3. Үнэлгээ хийх шалгуур үзүүлэлтийн томьёолол

Д/д	Үнэлгээ хийх зүйл	Шалгуур үзүүлэлт	Шалгуур үзүүлэлтийн томьёолол
Нэгдүгээр бүлэг. Нийтлэг үндэслэл			
1.	3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ	Бусад үр дагавар	<ul style="list-style-type: none"> - Гамшгаас хамгаалах албаны зохицуулалт хуульд хангалттай тусгагдсан эсэх? (3.1) - “Нэр томьёо” хэсэг бүрэн зохицуулагдсан эсэх?
2.	4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт	Зорилгод хүрэх түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал	<ul style="list-style-type: none"> Хуульд “гамшиг”, “аюулт үзэгдэл”, “осол”, “аюул” зэрэг нэр томьёог оновчтой тодорхойлсон эсэх? (4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.1.5) - Хүч хэрэгсэл дайчлан гаргах харилцаа практикт хүндрэл, бэрхшээл үүсгэж байна уу?(4.1.13) - Мэргэжлийн ангийн эрх зүйн зохицуулалт практикт нийцэж байгаа эсэх? (4.1.17) “Бэлэн байдал” гэсэн ойлголтыг оновчтой тодорхойлсон эсэх? (4.1.24)
Хоёрдугаар бүлэг. Гамшгийн өмнөх үйл ажиллагаа			
1.	7 дугаар зүйл. Гамшгийн эрсдэлийг үнэлэх	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Гамшгийн эрсдэлийг үнэлэх болон гамшгаас хамгаалах хяналтыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зохицуулалт практикт хэрхэн хэрэгжиж байна вэ? Тус зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл тулгарч байгаа эсэх
2.	8 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг төлөвлөх	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг төлөвлөх болон гамшгийн эрсдэлийг бууруулахтай холбоотой зохицуулалт практикт хэрхэн хэрэгжиж байна вэ? Тус
3.	9 дүгээр зүйл.Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах		

			зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл тулгарч байгаа эсэх
4.	10 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлыг хангах	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлыг хангах болон бэлэн байдлын зэрэг ба олон улсын хөл хориот өвчин гарсан онцгой нөхцөлд шилжүүлэхтэй холбоотой зохицуулалт практикт хэрхэн хэрэгжиж байна вэ? - Тус зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл тулгарч байгаа эсэх
5.	11 дүгээр зүйл.Бэлэн байдлын зэрэгт болон олон улсын хөл хориот өвчин гарсан онцгой нөхцөлд шилжүүлэх		
6.	12 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах хяналтыг хэрэгжүүлэх	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Гамшгийн эрсдэлийг үнэлэх болон гамшгаас хамгаалах хяналтыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зохицуулалт практикт хэрхэн хэрэгжиж байна вэ? Тус зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл тулгарч байгаа эсэх
7.	13 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах сургалт зохион байгуулах	Зорилгод хүрсэн түвшин	- Гамшгаас хамгаалах сургалт зохион байгуулахтай холбоотой зохицуулалт зорилгодоо хүрсэн эсэх
Гуравдугаар бүлэг. Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаа			
8.	15 дугаар зүйл.Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаа	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Гамшгийн үеийн үйл ажиллагаатай холбоотой зохицуулалт практикт хэрхэн хэрэгжиж байна вэ? Тус зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл тулгарч байгаа эсэх
9.	16 дугаар зүйл.Гамшгийн харилцаа холбоо, зарлан мэдээллийг зохион байгуулах		
10.	18 дугаар зүйл.Эрэн хайх, аврах		
11.	19 дүгээр зүйл.Хүч хэрэгсэл дайчлан гаргах, нүүлгэн шилжүүлэх	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Хүч хэрэгсэл дайчлан гаргах харилцаа практикт хүндрэл, бэрхшээл үүсгэж байна уу?
Тавдугаар бүлэг. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, удирдлага			
12.	22 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны зохион байгуулалт	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал	- Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны удирдлагын эрх зүйн байдал, чиг үүрэг хуульд оновчтой тодорхойлогдсон эсэх - Удирдлага болон байгууллагын бүрэн эрх хуульд тодорхой, ойлгомжтой тусгагдсан эсэх
13.	23 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны удирдлага	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал	
Зургадугаар бүлэг. Гамшгаас хамгаалах удирдлагын бүрэн эрх			
14.	27 ¹ дүгээр зүйл.Онцгой комиссын бүрэн эрх	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Гамшиг, гамшгийн онцгой нөхцөл байдлын үед зохион

15.	28 дугаар зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний бүрэн эрх	Практикт нийцэж байгаа байдал	байгуулалт, удирдлагын тогтолцоо үр дүнтэй, шуурхай хэрэгжиж байгаа эсэх - Удирдлага болон байгууллагын эрх нь тэдгээрт хүлээлгэсэн чиг үүрэгтэй харьцуулахад зохистой, бодитой эсэх. - Удирдлага болон байгууллагын чиг үүрэг уялдаатай буюу хуульд давхцал, хийдэлгүй тусгагдсан эсэх;
16.	29 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг	Практикт нийцэж байгаа байдал	
17.	30 дугаар зүйл.Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргын бүрэн эрх	Практикт нийцэж байгаа байдал	
18.	33 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах албаны чиг үүрэг	Практикт нийцэж байгаа байдал	
Долдугаар бүлэг. Хуулийн этгээд, иргэний эрх, үүрэг			
19.	34 дүгээр зүйл.Хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг	Зорилгод хүрсэн түвшин	- ГХтХ-ийн Долдугаар бүлэгт тусгагдсан эрх, үүргийн талаарх зохицуулалт оновчтой тусгагдсан эсэх? (34, 35, 36, 37)
20.	35 дугаар зүйл.Төрийн бус байгууллагын эрх, үүрэг		
21.	36 дугаар зүйл.Гамшгаас хамгаалах сайн дурын хэсгийн эрх, үүрэг		
22.	37 дугаар зүйл.Иргэний эрх, үүрэг		
Наймдугаар бүлэг. Гамшгаас хамгаалах хүмүүнлэгийн тусламж			
23.	38 дугаар зүйл.Дотоодын хүмүүнлэгийн тусламж	Зорилгод хүрсэн түвшин	- Гамшгаас хамгаалах дотоодын хүмүүнлэгийн тусламжтай холбоотой харилцааг зохицуулах журмыг Засгийн газраас баталсан эсэх? Журам хангалттай, тодорхой эсэх? (38.1)
24.	39 дүгээр зүйл.Олон улсын хүмүүнлэгийн тусламж	Зорилгод хүрсэн түвшин	- Олон улсын хүмүүнлэгийн тусламж үзүүлэх зохицуулалтад ойлгомжгүй зохицуулалт бий юу? (39.2) - Хууль зүйн техникийн хувьд оновчтой зохицуулагдсан эсэх? (39)
25.	40 дүгээр зүйл.Олон улсын хүмүүнлэгийн	Зорилгод хүрсэн	- Гамшгаас хамгаалах тогтолцоо

	тусламжийн зохицуулалт	түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал	дахь хүмүүнлэгийн баг, түүний чиг үүрэг юу вэ? (40.3) - Олон улсын хүмүүнлэгийн тусламж үзүүлэх зохицуулалтад ойлгомжгүй зохицуулалт бий юу? (40.7) - Хууль зүйн техникийн хувьд оновчтой зохицуулагдсан эсэх? (40)
Есдүгээр бүлэг. Онцгой байдлын байгууллага, түүний алба хаагчийн эрх зүйн байдал			
26.	42 дугаар зүйл. Онцгой байдлын байгууллага, түүний тогтолцоо	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал Бусад шалгуур үзүүлэлт	- Онцгой байдлын байгууллага нь гамшгаас хамгаалах хууль тогтоомж, төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх, гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг улсын болон орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулж, мэргэжлийн удирдлагаар хангах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий төрийн цэргийн байгууллага байх зохицуулалт зорилгодоо хүрсэн эсэх - Онцгой байдлын байгууллага мэргэжлийн, нэгдмэл, төвлөрсөн удирдлагатай байх зарчмыг практикт хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл бий эсэх - Онцгой байдлын байгууллага гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг зохион байгуулж, мэргэжлийн удирдлагаар хангах тусгайлсан чиг үүргийг гадаадад эсхүл гадаад улстай хамтран хэрэгжүүлэх хүрээг тусгах шаардлагатай эсэх - Онцгой байдлын байгууллагын гамшгаас хамгаалах удирдлага, зохион байгуулалтыг бүсчилсэн хэлбэрээр зохион байгуулж буй байдал, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхэд тулгамдсан асуудал бий эсэх - “Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын харьяа нэгжийг газар зүйн онцлог, хүн амын нягтрал, аюулт үзэгдэл, ослын

			<p>давамж, хамрах цар хүрээ харгалзан засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид, үйл ажиллагааны онцлогт нийцүүлэн төрийн өмчит онц чухал болон стратегийн зориулалттай үйлдвэр, үйлчилгээний байгууллагын дэргэд Засгийн газрын шийдвэрээр байгуулна.” гэсэн зохицуулалтын хэрэгжилт, эерэг, сөрөг нөлөөлөл бий эсэх</p> <ul style="list-style-type: none"> - Онцгой байдлын байгууллагын төсвийг улсын төсөвт тусган санхүүжүүлнэ гэж заасан зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл бий эсэх - Онцгой байдлын байгууллагын төсвийн санхүүжилтийн хэлбэрийг өргөжүүлэх шаардлагатай эсэх <ul style="list-style-type: none"> - ГХтХ-ийн 42.6-т “Онцгой байдлын байгууллага нь тэргүүн дэд дарга бөгөөд штабын дарга, хоёр дэд даргатай байна.” гэж заасан зохицуулалт практикт нийцсэн эсэх? - Онцгой байдлын байгууллагын гамшгаас хамгаалах удирдлага, зохион байгуулалтыг бүсчилсэн хэлбэрээр зохион байгуулж буй байдал, тулгамдсан асуудал, шийдэл бий эсэх <ul style="list-style-type: none"> - Гамшигтай тэмцэх, хор уршгийг арилгах чиг үүрэг бүхий салбар, нэгжийн техник, багаж хэрэгслийн төрөл, хангамжийг стандартаар тогтооно гэсэн зохицуулалт практикт нийцсэн эсэх, хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл бий эсэх - Гамшигтай тэмцэх, хор уршгийг арилгах чиг үүрэг бүхий салбар, нэгжийн техник, багаж хэрэгслийн төрөл, хангамж практик хэрэгцээ, шаардлагыг хангадаг эсэх
27.	43 дугаар зүйл. Онцгой байдлын байгууллагын	Практикт нийцэж	- Онцгой байдлын байгууллагын туг, бэлгэ тэмдэгтэй холбоотой

	туг, бэлгэ тэмдэг	байгаа байдал	эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох шаардлага бий эсэх
28.	44 дүгээр зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын үндсэн чиг үүрэг	Зорилгод хүрсэн түвшин	- Онцгой байдлын байгууллагын үндсэн чиг үүргийг ГХтХ-д оновчтой тодорхойсон эсэх
29.	45 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагч	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал	- “Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргын албан тушаалд онцгой байдлын албанд 15-аас доошгүй жил, удирдах албан тушаалд 10-аас доошгүй жил ажилласан алба хаагчийг томилно.” гэж заасан зохицуулалт ойлгомжтой эсэх - Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бусад удирдлагад тавигдах шаардлагыг боловсронгуй болгох хэрэгцээ, шаардлага бий эсэх - Төрийн болон албаны нууцад хамаарах бараа, материалыг бүртгэх, хадгалах, хамгаалах асуудал эрхэлж байгаа ажилтны эрх зүйн байдлыг тухайлан тусгах хэрэгцээ, шаардлага бий эсэх
30.	46 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн дүрэмт хувцас, цол, таних тэмдэг	Практикт нийцэж байгаа байдал Зорилгод хүрсэн түвшин	Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн дүрэмт хувцас хэрэглэхтэй холбоотой зохицуулалтын хэрэгжилт, эерэг, сөрөг нөлөөлөл - Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга, тэргүүн дэд дарга, дэд даргад цэргийн дээд цол олгож болно гэсэн зохицуулалт зорилгод хүрсэн эсэх
31.	47 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн эрх	Зорилгод хүрсэн түвшин Практикт нийцэж байгаа байдал	- Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн эдлэх эрхийг ГХтХ-д оновчтой тусгасан эсэх, зорилгод хүрсэн эсэх - Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн эдлэх эрхийн хүрээг өргөжүүлэх шаардлагатай эсэх
32.	48 дугаар зүйл.Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн үүрэг	Зорилгод хүрсэн түвшин	- Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн үүргийг ГХтХ-д оновчтой тусгасан эсэх, зорилгод хүрсэн эсэх

		Практикт нийцэж байгаа байдал	- Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагч хуульд заасан чиг үүрэгт хамааралгүй ажил үүрэг гүйцэтгэдэг эсэх, сөрөг нөлөөлөл бий эсэх
33.	49 дүгээр зүйл. Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчид олгох тэтгэвэр, тэтгэмж	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагч Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд заасны дагуу тэтгэвэр, тэтгэмж авах зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд хүндрэл, бэрхшээл бий эсэх - Гамшгаас хамгаалах улсын хяналтын байцаагч албан үүргээ гүйцэтгэж явахдаа хот, суурингийн дотор нийтийн тээврийн хэрэгслээр үнэгүй зорчих зохицуулалтын хэрэгжилт?
34.	50 дугаар зүйл. Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчийн үүргээ биелүүлэх баталгаа	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Онцгой байдлын алба хаагчийн нийгмийн баталгааг хуульд оновчтой, бүрэн тусгасан эсэх; - Онцгой байдлын алба хаагчийн нийгмийн баталгааг хангах хүрээнд батлахаар ГХтХ-д тусгасан журмын хэрэгжилт, хүндрэл, бэрхшээл бий эсэх; - Онцгой байдлын алба хаагчийн нийгмийн баталгааг сайжруулах санал, нөлөөлөх хүчин зүйл.
Аравдугаар бүлэг. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт			
35.	51 дүгээр зүйл. Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт	Практикт нийцэж байгаа байдал	- Гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны санхүүжилт практикт бодитой хэрэгждэг эсэх? - Санхүүжилтийн үр дүнг хянах, үнэлэх бодитой механизм бий эсэх (51.2, 51.4)

1.6. Мэдээлэл цуглуулах арга

Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийхдээ анхдагч болон хоёрдогч мэдээллийн эх сурвалжийг ашигласан бөгөөд анхдагч эх сурвалжид Онцгой байдлын ерөнхий газраас ирүүлсэн мэдээлэл, алба хаагчдаас авсан судалгаа зэрэг багтах бол хоёрдогч эх сурвалжид

холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм журам, судалгааны материал, тайлан мэдээ болон бусад баримт бичиг багтана.

Аргачлалын 3.7.3.1-д заасны дагуу бэлэн байгаа мэдээллийг цуглуулах хүрээнд: ГХТХ-д холбогдох хууль тогтоомж, сурах бичиг, эрдэм шинжилгээний нэг сэдэвт бүтээл, Гамшиг судлалын цагаан ном, гарын авлага, эрдэм шинжилгээний болон бусад хурлын эмхэтгэл, эрдэм шинжилгээний өгүүлэл, судалгааны тайлан, зөвлөмжийг цуглуулж үнэлгээ хийхэд ашигласан болно.

Аргачлалын 3.7.3.2-т заасны дагуу холбогдох субъектээс судалгаа авах хүрээнд: Аргачлалд заасны дагуу боловсруулсан шалгуур үзүүлэлтийн томъёолол ашиглан асуумж бэлтгэж, онцгой байдлын алба хаагчидтай уулзалт хийж, ярилцлагын аргаар судалгаа авсан. Түүнчлэн зарим асуудлын хүрээнд ОБЕГ-аас бичгээр тодруулга мэдээлэл авч хамтран ажилласан.

ХОЁР. ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЕ ШАТ

Судалгааны “Хэрэгжүүлэх” үе шатанд “Төлөвлөх” үе шатанд сонгосон мэдээлэл цуглуулах аргын дагуу холбогдох мэдээлэл цуглуулах, судалгаа хийх, дүн шинжилгээ хийх ажлыг гүйцэтгэсэн. Үүнд:

1. Хэрэгцээ, шаардлагатай, ач холбогдол бүхий мэдээллийг цуглуулсан. Энэ хүрээнд ГХтХ-д хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх судалгааны мэдээллийг цуглуулахдаа баримт бичгийн судалгаа, харьцуулсан судалгааны аргад тулгуурлан гүйцэтгэв.
  - а. Баримт бичгийн судалгаа: ГХтХ-д холбогдох хууль тогтоомж, сурах бичиг, эрдэм шинжилгээний нэг сэдэвт бүтээл, Гамшиг судлалын цагаан ном, гарын авлага, эрдэм шинжилгээний болон бусад хурлын эмхэтгэл, эрдэм шинжилгээний өгүүлэл, судалгааны тайлан, зөвлөмж, шүүхийн шийдвэр зэрэг материалыг цуглуулж үнэлгээ хийхэд ашигласан болно.
  - б. Холбогдох субъектээс авах судалгаа: хуулийн хэрэгжилттэй холбоотойгоор практикт тулгамдаж буй асуудлыг тодруулах зорилгоор ОБЕГ-тай харилцаж, зөвлөлдөх уулзалт хийх, салбарын эрдэмтэн, судлаач, мэргэжилтэнтэй холбогдох санал солилцох, асуумж бэлтгэн ярилцлагын аргаар судалгаа авах зэргээр хамтран ажилласан болно.

ГУРАВ. ҮНЭЛЭХ ҮЕ ШАТ

Үнэлэх үе шатанд, Аргачлалын “Зорилгод хүрсэн түвшин”, “Практикт нийцэж байгаа байдал” болон “Бусад үр дагавар” шалгуур үзүүлэлтийн дагуу боловсруулсан томъёоллын дагуу, Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг үнэлэв. Ийнхүү үнэлэхдээ, агуулгын хувьд чухал ач холбогдолтой, нөлөөлөл үзүүлэх гол зохицуулалтыг сонгож хамруулсан болно. Хэрэгжүүлэх үе шатанд цуглуулж судалсан эх сурвалж, онцгой байдлын байгууллагаас ирүүлсэн болон энэхүү судалгааны ажлын хүрээнд холбогдох албан тушаалтан, алба хаагчтай хийсэн ярилцлага болон асуумжийн дагуу авсан мэдээлэлд үндэслэж, гамшгаас хамгаалах харилцааны эрх зүйн зохицуулалтад тулгамдаж бүрийг энэхүү буй асуудлыг түлхүү хөндлөө. ГХтХ-ийн нэг бүлэгт тусгасан эсхүл харилцан хамааралтай бүлгүүдэд тусгасан зохицуулалтуудын хэрэгжилтийн үр дүнг тайлангийн дэд бүлэг болгож, хуулийн бүлгийн гарчгаар нэрлэсэн болно.